

Bokskogens utveckling kring Odensjön i Söderåsens nationalpark, Skåne

För att undersöka hur vegetationen, och särskilt bokskogen, har utvecklats från 1500-talet till nutid i området kring Odensjön i Söderåsens nationalpark har innehållet av pollen och större växtrester studerats i en sedimentborrkärna från sjön. Antalet årsringar i borkärnor från tio bokträd runt sjön har även räknats, vilket gav information om när den nuvarande bokpopulationens etablerades. Resultaten visar att den nuvarande bokskogen var betydligt öppnare än idag under mitten av 1700-talet fram till mitten av 1800-talet.

Kunskap om tidigare ekologiska förändringar och klimatförändringar är avgörande för att förstå dynamiken i de ekosystem vi har idag. Sediment i sjöar utgör ett av de viktigaste arkiven för att studera förändringar i ekosystem och klimat som har skett över hundratals och tusentals år. Sjösediment bildas genom organisk produktion inom sjöns ekosystem samt genom tillförsel av material från sjöns avrinningsområde. Pollenkorn, sporer och makrofossil (löv, rötter, frön, insektsrester m.m.) bevaras i sjösediment och är viktiga biologiska lämningar för studier av ekologiska förändringar. Denna fossila flora och fauna kan ge information om både lokala och regionala ekologiska förändringar omkring den studerade sjön, inklusive förändringar i vegetationens sammansättning, som kan återspegla såväl naturliga som mänskliga processer. Syftet med denna studie var att klarlägga hur skogens sammansättning och öppenheten har förändrats i Odensjöns omgivning sedan 1500-talet, samt hur sådana förändringar kan ha varit kopplade till förändringar i markanvändningen i det omgivande området. När borkärnan togs upp noterades det av den del som är yngre än 1930-talet är väldigt rik på synliga boklöv, och därför lades extra fokus på att studera vad som skett i vegetationen kring denna tidpunkt. Kartmaterial och gamla fotografier av området har även använts för att ge indikationer på hur landskapet sett ut bakåt i tiden. Dessutom räknades årsringarna i borkärnor från tio bokträd för att på så sätt få en uppfattning om när den lokala bokpopulationen etablerades.

De insamlade data visar att bokskogen hade en nedgång i mitten av 1500-talet på grund av en kombination av faktorer som överexploatering, överbetning samt genomförandet av markreformer. Under mitten av 1700-talet till mitten av 1800-talet förefaller landskapet ha varit som mest öppet, vilket indikeras av låga värden av trädpollen och makrofossil, samt höga värden av pollen från buskar, örter och gräs. Kartmaterial över området från 1810 illustrerar även ett öppet landskap under denna tidsperiod. Under andra hälften av 1800-talet verkar skogen ha börjat växa sig tätare igen, vilket indikeras av en ökning av trädpollen och makrofossil samt en minskning av pollen från buskar, örter och gräs. Övergången till en tätare skog antas bero på en förändring i mänsklig aktivitet bland annat bestående av ett mer effektiviserat jordbruk samt en minskning av betning. Skogsplantering tillsammans med ollonbete med grisar som gräver ner bokollon i jorden och därmed bidrar till en förnyring av skogen, antas ha varit drivande faktorer för en snabb återväxt av skogen efter andra hälften av 1800-talet. Övergången från ett mer öppet landskap till en tätare skog kulminerade inom början av 1900-talet, vilket indikeras av den höga koncentrationen av boklöv i borkärnan under denna tidsperiod. Åldersbestämningen av de tio bokträden tyder på att dagens bokpopulation kring Odensjön etablerade sig efter 1860-talet, då skogen växte sig tätare igen.